

ГЦЭС г. Гродно

Гродна – культурная сталіца Беларусі

(метадычныя парады па арганізацыі
мерапрыемстваў у рамках Рэспубліканскай
грамадска-культурнай акцыі
"Гродна – культурная сталіца Беларусі 2014")

2014

Культурная сталіца Беларусі 2014 года горад Гродна

Рэспубліканская культурна-грамадская акцыя «Культурная сталіца Беларусі» стартвала ў 2010 годзе. Яе мэта - зрабіць больш даступнымі лепшыя дасягненні нацыянальнай культуры для жыхароў усіх куткоў рэспублікі, садзейнічаць актывізацыі дзейнасці рэгіянальных устаноў культуры і мясцовых органаў улады, прыцягненню айчынных і замежных турыстаў у рэгіён. Першым званне культурнай сталіцы атрымаў Полацк. У 2011-м гэты тытул перайшоў да Гомеля, у 2012-м - да Нясвіжа, а ў 2013-м - да Магілёва. Гродна стане пятым горадам, які атрымае ганаровы статус "Культурная сталіца Беларусі". За права пераняць эстафету ў 2014-м Гродна спрачаўся з Маладзечна. Калегія Міністэрства культуры ад 25 верасня 2013 года вырашыла «прапісаць» культурную сталіцу з 1 студзеня на берагах Нёмана.

Лагатып "Гродна – культурная сталіца Беларусі" уяўляе сабой стылізаваную беларускім арнамантам выяву абласнога драмтэатра.

Акрамя дзейнасці ў межах асноўных гарадскіх мерапрыемстваў, якія ўвайшлі ў агульнагарадскую праграму, бібліятэкі павінны запланаваць іншыя напрамкі работы ў рамках акцыі.

Метадычныя парады ўтрымліваюць бібліяграфічную інфармацыю па гісторыі Гродна, аб вядомых людзях, лёс якіх звязаны з Гродна, прадстаўлены сцэнарыі правядзення віктарыны, гадзіны мастацтва, прэзентацыі кнігі, прыведзены прыкладная тэматыка мерапрыемстваў і назваў кніжных выстаў.

Прыкладная тэматыка мерапрыемстваў/ цыклаў мерапрыемстваў

- "Імя ў гісторыі горада": жыццё ідзейнасць выдатных асоб Гродна: мастака, святара, губернатара, пісьменніка і інш. Афармляецца як выданне, прэзентацыя і можа быць зразмешчана на сайце ЦБС.
- "Гродна турыстычны: 10 лепшых месцаў горада для адпачынку і падарожжаў";
- "Гродна фестывальны": 10 фестываль нацыянальных культур (2014) і іншыя фестывалі;
- "Публічныя бібліятэкі ў сацыякультурным асяроддзі горада";
- "Марафон культурных сталіц: гарады-культурныя сталіцы 2010-2013" (Полацк, Гомель, Нясвіж, Магілёў)
 - Гарады – пабрацімы Гродна (15): Беласток, Лімож, Міндэн, Друскінінкай, Дзяржынск (РФ), Хімкі, Шчукіна, Волагада, Лаздзіяй (Літва), Алітус (Літва), Чэбаксары, Слупск (Польшча), Ашкелон (Ізраіль), Туапсэ (Краснадарскі край РФ), Кралева (Сербія). Таксама Гродна з'яўляецца членам Міжнароднай асамблеі сталіц і буйных гарадоў, падтрымлівае дружалюбныя сувязі з горадам Калінінград (РФ), Саюзам балтыйскіх гарадоў, польскім горадам Сувалкі (Падляскае ваяводства), сумесна з якім рэалізуецца праект «Невядомая Еўропа - развіццё турыстычнай інфраструктуры польска-беларускага памежжа ў раёне Аўгустоўскага канала і Нёмана».
- "Ганаровыя грамадзяне Гродна": інфармацыя аб кожным ёсць на сайце Гродзенскага гарвыканкама. Гл. спасылку: <http://grodno.gov.by/ru/main.aspx?guid=2071>.
- "Гродна літаратурны": сучасныя пісьменнікі Гродна, сусветна вядомая пісьменнікі – ураджэнцы Гродна.

- Проект “Вядомыя гараджане чытаюць дзецям”/ “Горад чытае дзецям”.
- Квэст-гульня “З кнігай па гораду”.

Прыклады назваў кніжных выстаў

“Мілы сэрцу Гродна”, “Горад праз гады”, “Лёс у хоры гісторыі”, “Музыка архітэктуры Гродна”, “Культурны календар Гродна”, “Навінкі гродзенскіх выдавецтваў”, “Гродна - горад святога Губерта”.

ГРОДНО – КУЛЬТУРНАЯ СТОЛИЦА

Гостеприимный город наш приветлив,
Как ангел чистый и с душою светлой.
Каложи древней дивные огни,
Свечой волшебной озаряют дни.
Дома пестрят, как радуги полосы,
А во дворах каштаны и берёзки...
Струится в парке радужный фонтан,
Теплом манит радушьё горожан.
Здесь рай души и Немана краса,
Взметнулись замки, словно паруса.
Олень, как символ Гродно, мчится вдаль,
И, унося тревоги и печаль.
Плывёт рассвет над Замковой горой,
И мирный день рождается с зарёй.
Трудолюбивый город смотрит ввысь,
Его судьба, история и жизнь
Живёт в веках и в каждом есть из нас,
Он делит радость с нами каждый раз.
У Гродно свой неповторимый вид,
И жизнь в культурном городе кипит.
ЛЮБИМАЯ КУЛЬТУРНАЯ СТОЛИЦА,
И ГОСТИ К НАМ СЛЕТАЮТСЯ, КАК ПТИЦЫ,
ГДЕ СТРОЯТ ДРУЖБЫ НОВЫЕ МОСТЫ,
И РАЗДАЮТ УЛЫБКИ, КАК ЦВЕТЫ.
Зелёный и всегда уютный Гродно,
Как самый привлекательный и модный,
Пленяет необычной красотой,
И от туристов нет ему отбоя.
Здесь госпожа гуляет чистота,
И прописалась в сердце доброта,
Людская щедрость через край течёт,
И счастье в светлом городе живёт.
Созвездья клумб невиданной красоты,

А на костёле главные часы,
Так плавно отбивают жизни ритм,
И белый аист облачком парит.
От золотых дел – город золотой,
Как бриллиант в руках Земли родной.
А ГОСТИ К НАМ СЛЕТАЮТСЯ, КАК ПТИЦЫ,
В ЛЮБИМУЮ КУЛЬТУРНУЮ СТОЛИЦУ,
ГДЕ СТРОЯТ ДРУЖБЫ КРЕПКИЕ МОСТЫ,
И РАЗДАЮТ УЛЫБКИ, КАК ЦВЕТЫ!!!

ТАТЬЯНА СУЧКОВА, библиотекарь филиала №6 ГГЦБС

“ЕЎРАПЕЙСКИ ГОРАД НАД НЁМАНАМ”: выстава

Раздзел 1. “Падарожжа ў часе”

*Па-над неманскай кручай ля самай мяжы,
Дзе стагоддзі аціхлі пад плітамі,
Горад Гродна, прашу я,
Адкрыў, пакажы
Свае даўнія тайны забытыя...*

М. Шаўчонак

У раздзеле збіраецца літаратура аб гісторыі горада, легенды, звязаныя з горадам.

- Адрасы паўстання 1863-1864 у Гародні і на Гарадзеншчыне / [укл. Э. Дмухоўскі]. - [Б. м. : б.в., б.г.]. - 18 с. - (Гарадзенская бібліятэка).
- Біяграфія гарадзенскіх вуліц. Ад фартоў да Каложы / аўт. А. Вашкевіч, А. Госцеў, В. Саяпін [і інш.]. - Гародня - Wrocław, 2012. - 368 с. - (Гарадзенская бібліятэка).
- Воронин, Н.Н. Древнее Гродно : по материалам археологических раскопок 1932-1949 гг. : факсимильное воспроизведение издания 1954 г. / Н.Н. Воронин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2013. - 240 с.
- Гальпяровіч, Н.Я. Гродна. На заходняй мяжы Айчыны / Н.Я. Гальпяровіч, Н.Г. Ваніна. - Мінск : Пачатковая школа. - 2012. - 96 с.
- Гарадзенскі палімпсет, 2012. Людзі даўняй Гародні. XV-XX стст. : [зборнік / пад рэд. А.Ф. Смаленчука, Н.У. Сліж]. - Гродна, 2013. - 413 с. - (Гарадзенская бібліятэка).
- Гардзееў, Ю. Магдэбургская Гародня / Юры Гардзееў. - Гародня, 2008. - 383 с. - (Гарадзенская бібліятэка).
- Горад Святога Губерта : [зборнік карязнаўчых артыкулаў] / рэдкал.: А. Смалянчук [і інш.]. - Вып. VII. - Гродна, 2013. - 164, [1] с.
- Госцеў, А.П. Кронан : летапіс горада на Нёмане (1116-1990 гг.) / А.П. Госцеў, В.В. Швед. - Гродна : Гродзенскае абласное аддзяленне Беларускага фонду культуры, 1993. - 329 с.
- Гродна ў гады Вялікай Айчыннай вайны (1941-1945 гг.) / пад рэд. І.П. Крэня. – Гродна, 1995. - 205, [2] с.

- Гродназнаўства. Гісторыя еўрапейскага горада / аўт. Алесь Госцеў [і інш.]. - Гародня : Wrocław, 2012. - 339 с. - (Гарадзенская бібліятэка).
- Гродненщина. Ч.1. История, краеведение, этнография : по материалам Памятных книжек Гродненской губернии : в 2 т. Т.1. / авт.–сост. А. Рыжий. – Гродно : ЮрСаПринт, 2011. – 196 с. – (Серия «Hrodno Гродно»).
- Гродненщина. Ч.1. История, краеведение, этнография : по материалам Памятных книжек Гродненской губернии : в 2 т. Т. 2 / авт.–сост. А. Рыжий. – Гродно : ЮрСаПринт, 2011. – 214 с. – (Серия «Hrodno Гродно»).
- Ершов, А. Гродненские наводнения в воспоминаниях и фотографиях / А. Ершов, В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 80 с.: ил.
- Кітурка, Ю.В. Гродзенскія замкі : гісторыка-архітэктурны нарыс / Ю.В. Кітурка, В.М. Царук. - 4-е выд. - Слонім : Слоні́мская друкарня, 2011. - 43, [1] с.
- Краўцэвіч, А.К. Гродзенскі замак : нарыс / Алесь Краўцэвіч. - Мінск : Юнацтва, 1993. - 47, [1] с. - (Бібліятэка навукова-пазнавальнай літаратуры).
- Краўцэвіч, А.К. Рыцары і дойдзіды Гародні / Алесь Краўцэвіч. - Гародня, 2009. -107 с.
- Люцік, Д. Нёманскі фронт. 15-25 ліпеня 1944 года : баі за Гродна : аналіз падзей, данясенні, успаміны, статыстыка / Дзмітрый Люцік. - Гродна : Wrocław, 2012. - 325 с. - (Гарадзенская бібліятэка).
- Лялевіч, Я. Ад Каложы да фартоў : гістарычная спадчына Гродна : гісторыка-архетыктурны энцыклапедычны даведнік / Янка Лялевіч, Ігар Трусаў, Андрэй Чарнякевіч. - Мінск : Лімарыус, 2008. - 92 с.
- Памяць / склад. І.П. Крэнь, У.А. Нядзелька, Э.С. Ярмусік. – Мінск : БелЭн, 1999. - 712 с.
- Пяткевіч, А.М. Людзі культуры з Гродзеншчыны : даведнік / А.М. Пяткевіч. - Гродна : ГрДУ, 2000.
- Саяпин, В. HrodnoГродно : история Гродно на страницах газет, 1913-1941 годы / В. Саяпин. - Гродно : ЮрСаПринт, 2013 - 269 с.
- Саяпин, В.Ю. Архитектура Гродно. Неосуществлённые проекты советского периода / В.Ю. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 160 с.: ил.
- Саяпин, В. Гродненские костелы : послевоенная история / В. Саяпин. - Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 135 с.
- Саяпин, В. Гродно : театр, кино, цирк / В. Саяпин, Т. Касатая. – Гродно : ЮрСаПринт, 2011. – 76 с. – (Серия «Hrodno Гродно»).
- Саяпин, В. История Гродненских площадей / В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2011. – 108 с. – (Серия «Hrodno Гродно»).
- Саяпин, В. История общественного транспорта Гродно / В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 217 с.: ил.
- Саяпин, В. Маленькие мостики в Гродно / В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 64 с.: ил.
- Саяпин, В. О парке Жилибера и зоопарке Кохановского / В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2011. – 80 с. – (Серия «Hrodno Гродно»).
- Саяпин, В. Пешком по Ожешко и Советской / В. Саяпин. - Гродно : ЮрСаПринт, 2011. - 103 с.
- Саяпин, В. Утраченная архитектура Гродно / В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 136 с.: ил.

- Саяпин, В. Утраченые храмы Гродно : Софийский собор, Александро-Невская церковь / В. Саяпин. – Гродно : ЮрСаПринт, 2012. – 63 с.
- Трусаў, А.А. Стары замак у Гродне XI-XVIII стст. : гістарычна-археалагічны нарыс / А.А. Трусаў, В.Е. Собаль, Н.І. Здановіч. - Мінск : Навука і тэхніка, 1993. - 152 с.
- Чантурия, В.А. Архитектурные памятники Гродно / В.А. Чантурия. – Минск : Полымя, 1983.
- Швед, В.В. Горадзен : аповяды з гісторыі горада (10 ст. - сярэдзіна 16 ст.) / В.В. Швед, А.П. Госцеў, А.А. Дабрыян. - Гродна, 1996. - 59 с. - (Мой горад; кн. 1).
- Швед, В.В. Горадня : аповяды з гісторыі горада (сярэдзіна 16 ст. - канец 18 ст.) / В.В. Швед, А.П. Госцеў. - Гродна, 1997. - 137 с. - (Мой горад; кн. 2).
- Швед, В.В. Губернскі Гродна : аповяды з гісторыі горада (канец 18 ст. - пачатак 20 ст.) / В.В. Швед. – Баранавічы : Баранавіцкая ўзбуйненая друкарня, 2003. - 167 с. - (Мой горад; кн. 3).
- Швед, В.В. Заходні рэгіён Беларусі ў часы напалеонаўскіх войнаў, 1805-1815 / В. Швед, С. Данскіх. - Гродна, 2006. - 251 с.

- Волкаў, М. Архітэктура Старога замка часоў Вітаўта ў Гародні / Мікола Волкаў // Беларускі гістарычны часопіс. - 2014. - № 2. - С. 17-34.
- Жилевич, А.А. Старинные замки Гродненщины / А.А. Жилевич // Пазашкольнае выхаванне. - 2010. - № 3. - С. 17-25.
- Князева, В.М. Гродна / В.М. Князева // Князева, В.М. Падарожжа па Беларусі : гарады і гарадскія пасёлкі / В.М. Князева. - Мінск, 2005. - С. 139-148.
- Масько, Р. Каланча мае век / Р. Масько // Милицейский вестник. - 2008. - 24 июля. - С. 5.
- Пекарская, Н. Дубовыя кольца Гродзенскай крэпасці // Культура. - 2011. - № 32. - С. 14.
- Скобла, М. Давыд Гарадзенскі / М. Скобла // Роднае слова. - 2004. - № 1. - С. 31.
- Трусов, И. Августово / И. Трусов // Вечерний Гродно. - 2009. - 1 июля. - С. 30.
- Трусов, И. Граф Антоний Тызенгауз и гродненские королевские мануфактуры / И. Трусов // Вечерний Гродно. - 2008. - 26 нояб. - С. 36; 10 дек. - С. 30.
- Трусов, И. Код Гродно / И. Трусов // Вечерний Гродно. - 2007. - 24 янв. - С. 25; 11 апр. - С. 30.
- Швед, В. Загадкі Каложы // Гродзенская праўда. - 2011. - 14 снеж. - С. 8.

Раздзел 2. “Гродна – калыска талентаў”

*Мала ў песнях ты апеты,
Смела ж хочацца сказаць,
Шмат тут родзіцца паэтаў,
Каб пра ролны край спяваць
І складуць такія песні,
Што як сталь будуць звінець.
Пад іх звон напеўны, весні,
Нёман будзе маладзець...*

Міхась Васілёк

Раздзел утрымлівае матэрыялы аб вядомых дзеячах навукі, культуры, мастацтва, - выхадцах з Гродна, якія сталі вядомымі далёка па-за межамі краіны.

Антоній Тызенгаўз

- Гардзеў, Ю. Рамантык эпохі Асветніцтва : Антоній Тызенгаўз / Юры Гардзеў. - Мінск : Тэхналогія, 2008. - 65, [2] с.
- Госцеў, А.П. Кронан : летапіс горада на Нёмане (1116-1990 гг.) / А.П. Госцеў, В.В. Швед. - Гродна : Гродзенскае абласное аддзяленне Беларускага фонду культуры, 1993. - 329 с.
- Чаропка, В. Лёсы ў гісторыі / Вітаўт Чаропка. - Мінск : Беларусь, 2005. - 559 с.

- Белугина, Л. Антоний Тизенгауз и город его мечты / Л. Белугина // Гродненский химик. - 2008. - 19 июля. - С. 3.
- Бибикина, А. Граф-орнитолог / А. Бибикина // Гродзенская праўда. - 2011. - 30 ліст. - С. 5.
- Ивановский, В. Взлёт и падение графа Тизенгауза / В. Ивановский // Перспектива. - 2007. - 15 нояб. - С. 28.
- Иващенко, А. Творец и патриот / А. Иващенко // Перспектива. - 2008. - 10 июня. - С. 26.
- Канюк, Н. Тайна солнечных часов Тизенгауза [в Гродно] / Н. Канюк // Вечерний Гродно. - 2009. - 18 марта. - С. 28.
- Кітурка, І.Ф. Антоній Тызенгаўз і развіццё адукацыі ў Гародні ў другой палове XVIII ст. / І.Ф. Кітурка // АРСНЕ. – 2010. – № 1–2. – С. 98–111.
- Саяпин, В. Его судьбой стал Гродно / В. Саяпин // Гродзенская праўда. - 2007. - 24 мая. - С. 5.
- Трусов, И. Граф Антоний Тизенгауз и гродненские королевские мануфактуры / И. Трусов // Вечерний Гродно. - 2008. - 26 нояб. - С. 36; то же: Вечерний Гродно. - 2008. - 10 дек. - С. 30.
- Трусов, И. Король против гения / И. Трусов // Вечерний Гродно. - 2008. - 24 дек. - С. 38.
- Трусов, И. Призраки Городницы / И. Трусов // Вечерний Гродно. - 2009. - 18 февр. - С. 30.
- Шніп, В. Балада Антонія Тызенгаўза / В. Шніп // Маладосць. - 2010. - № 3. - С. 42.

Леў Бакст

- Борисовская, Н.А. Лев Бакст / Н.А. Борисовская. - М. : Искусство, 1979. - 119 с.

- Антонова, А. Волшебник сцены / Анна Антонова // Гродзенская праўда. - 2013. - 12 чэрв. - С. 8 : фото.
- Антонова, А. По пешеходной улице... со Львом / Анна Антонова // Гродзенская праўда. - 2013. - 4 верас. - С. 8 : фото.
- Данилевич, Н. Возвращение блудного Бакста // Известия. - 2008. - 20 июня (№ 110). - С. 1, 6.
- Ивановский, В. Бакст : знакомый незнакомец / В. Ивановский // Перспектива. - 2007. - 21 июня. - С. 19.
- Иванченко, А. Праверым і ўдакладнім / А. Иванченко // Літаратура і мастацтва. - 2010. - № 13 (2 красавіка). - С. 15.
- Крэпак, Б. "Жар-птушка" чарадзея колеру / Б.

Крэпак // Культура. - 2010. - № 21. - С. 15.

- Левкевич, А. Господин декоратор / А. Левкевич // Вечерний Гродно. - 2007. - 7 марта. - С. 11.
- Марціновіч, А. Знакамітага Дзягілева папличнік : Лев Бакст / А. Марціновіч // Марціновіч, А. Хто мы, адкуль мы... : гістарычныя эсэ, нарысы / Алесь Марціновіч. - Мінск : Беларусь, 2007. - 384 с.
- Налівайка, Л. Прадвеснік новай эстэтыкі / Л. Налівайка // Мастацтва. - 2007. - № 8. - С. 54-55.
- Опимах, И. Лев Бакст / И. Опимах // Смена. - 2005. - № 5. - С. 12-27.
- Пракопчык, Б. Леў Бакст на гродзенскім "Арбаце" / Барыс Пракопчык // Звязда. - 2013. - 10 верас. - С. 3.
- Сазонов, В. Лики жизни Льва Бакста / В. Сазонов // Поем, танцуем и рисуем. - 2009. - № 3. - С. 58-64.
- Счастный, В.Г. Другие "соты" ; Бакст (Розенберг) Лев / В. Счастный // Счастный, В.Г. Художники Парижской школы из Беларуси : эссе, биографии, путеводитель / В.Г. Счастный. - Минск : Четыре четверти, 2010. - 175 с.
- Харэўскі, С. Мастацтва і архітэктура сярэдзіны XIX - пачатку XX ст. Мастакі з Беларусі / С. Харэўскі // Харэўскі, С. Гісторыя мастацтва і дойлідства Беларусі / С. Харэўскі. - Вільня, 2007. - С. 169-171.
- Художник, одевший париж // Библиополе. - 2008. - № 3. - С. 83-88.
- Чайкоўская, В. Чароўны Бакст / В. Чайкоўская. - Звязда. - 2013. - 2 сак. - С. 5.

Эліза Ажэшка

- Гапава, В.І. Эліза Ажэшка : жыццё і творчасць / В.І. Гапава. - Мінск : Беларусь, 1969. - 232 с.
- Женщины Гродненщины : прошлое, настоящее, будущее / сост.: С.А. Калугина, Л.В. Кашенкова; Гродненская районная женская организация "Надежда", ОО "Белорусский союз женщин". - Мозырь : Белый ветер, 2010. - 160 с.
- Марціновіч, А. Хто мы, адкуль мы... : гістарычныя эсэ, нарысы / Алесь Марціновіч. - Мінск : Беларусь, 2007. - 384 с.

- Ветров, А. Родная земля Элизы Ожешко / А. Ветров // Милицейский вестник. - 2007. - 24 мая. - С. 5.
- Ивановский, В. Цветы запоздалые, или Последняя любовь Элизы Ожешко / В. Ивановский // Перспектива. - 2005. - 17 нояб. - С. 26, 27.
- Капітонава, І. Славутая зямлячка / І. Капітонава // Перспектива. - 2011. - 3 июня. - С. 8.
- Клещенок, Т. Дом пани Элизы [в Гродно] / Т. Клещенок // Гродзенская праўда. - 2009. - 2 верас. - С. 11.
- Мальдис, А. "Яснавяльможная пані Арэшчыха" / А. Мальдис // Беларусь сегодня. - 2012. - 19 янв. - С. 14-15.
- Романчук, Р. Возвращение к Элизе / Р. Романчук // Вечерний Гродно. - 2006. - 22 марта. - С. 8.

- Севенко, А. Белорусские корни Элизы Ожешко [(1841 г., д. Мильковщина Гродн. р-на. - 1910)] / А. Севенко // Белорусская военная газета. - 2011. - 16 июня. - С. 8.
- Черепица, В. Новое об Элизе Ожешко / В. Черепица // Черепица, В. ...Не потерять связующую нить : История Гродненщины 19-20 ст. в событиях и лицах / В. Черепица. - Гродно, 2003. - С. 256-257.
- Хильманович, А. Каменка - крестная Элизы Ожешко // Вечерний Гродно. - 2011. - 20 апр. - С. 33.

Валерый Дзідзюля

- Берите пример. Валерий Дидюля : тридцать лет самосовершенствования // Знамя юности. - 2009. - 16 янв. (№ 3). - С. 27.
- Дзідзюля, В. "Музыка лечыць - нават тых, хто яе не чуе" // Звезда. - 2013. - 28 лістап. (№ 224). - С. 8.
- Дидюля, В. Без лишних слов : беседа с музыкантом, уроженцем Гродно В. Дидюлей // АиФ. - 2012. - № 12. - С. 34.
- Дидюля, В. Дидюлю узнают по почерку // Беларусь сегодня. - 2011. - 25 нояб. (№ 225). - С. 15.
- Дидюля, В. "Ощущаю себя ребенком" // Перспектива. - 2009. - 9 дек. - С. 27.
- Дидюля, В. Снять с музыки ярлыки / В. Дидюля // Советская Белоруссия. - 2005. - 7 апр. - С. 8.
- Дидюля, В. Сцена меня завораживает / В. Дидюля // Вечерний Гродно. - 2009. - 9 дек. - С. 40.
- Дидюля, В. Тёплый вечер в Гаграх / В. Дидюля // Беларусь сегодня. - 2007. - 18 авг. - С. 8.
- Мамедова, С. В плену "Аромата" Дидюля / С. Мамедова // Милицейский вестник. - 2011. - 31 марта. - С. 23.
- Мамедова, С. Дидюля сыграл музыку неснятого кино / С. Мамедова // Милицейский вестник. - 2007. - 13 дек. - С. 23.
- Мамедова, С. По дороге в шесть струн / С. Мамедова // Милицейский вестник. - 2009. - 24 дек. - С. 23.
- Синевич, А. Игра без слов / А. Синевич // Вечерний Гродно. - 2005. - 30 марта. - С. 20.
- Янчевская, Ж. Дидюлю искупали в овациях / Ж. Янчевская // Гродзенская праўда. - 2011. - 23 сак. - С. 5.
- Цыганкова, С. Дидюля и его гитара / С. Цыганкова // Народная газета. - 2006. - 23 нояб. - Прилож.: Союзное вече. - С. VIII.

“КАРАНІ ЎГЛЫБ ПУСКАЮ...”

(Матэрыялы аб творчасці гродзенскай паэтэсы Тамары Мазур)

Тамара Міхайлаўна МАЗУР нарадзілася 30 лістапада 1964 года ў вёсцы Лазы Ваўкавыскага раёна. Паля заканчэння Роскай сярэдняй школы працавала ў Гродзенскай узбуйненай друкарні. Закончыла факультэт журналістыкі БДУ. З 1988 года - на журналіскай працы ў рэдакцыях газет

«Прамень» і «Чырвоная змена», часопісах «Першацвет» і «Крыніца», ваўкавыскай газеце «Наш час».

Цяпер - загадчык аддзела па асноўных накірунках дзейнасці ў Гродзенскай рэгіянальнай газеце "Перспектива". Жыве ў г. Гродна. Член Саюза пісьменнікаў Беларусі. Аўтар кнігі «Спакуса траўня» (1995 г.) З'яўляецца ўкладальнікам і сааўтарам паэтычных зборнікаў «Дзе расце сон-трава» (2002 г.), «Ваўкавыск – радзімка Беларусі» (2005 г.). Вершы і паэмы друкаваліся ў газетах «ЛіМ», «Чырвоная змена», «Рэспубліка», «Народная газета», часопісах «Першацвет», «Маладосць». Лаўрэат прэміі імя А.І. Дубко Гродзенскага аблвыканкама “За творчыя дасягненні ў галіне культуры і мастацтва” ў намінацыі “Пісьменнік года - 2013”.

У творчым здабытку Т. Мазур тры кнігі вершаў, шматлікія публікацыі ў выданнях абласнога і рэспубліканскага перыядычнага друку. Яна жаданы госць у любой аўдыторыі, яе вершы перакладаюцца на рускую мову, кладуцца на музыку.

“За такую паэзію, такое беларускае слова нікому ніколі не будзе брыдка” – гэтыя словы старшыні Гродзенскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Людмілы Кебіч аб творчасці Тамары Мазур.

- Бабайцава, С.У. Мазур (Баўтрукевіч) Тамара Міхайлаўна / С.У. Бабайцава // Памяць : гіст.-дак. хроніка Ваўкавыскага р-на. - Мінск, 2004. - С. 447.
- Ваўкавыская паэтэса Тамара Мазур прэзентавала новы зборнік вершаў [Электронны ресурс] // Культура и образование : [сайт]. - Режим доступа: <http://volkovysk.by/lenta-novostej/va%D1%9Ekavyskaya-paetesa-tamara-mazur-prezentavala-novy-zbornik-versha%D1%9E-vida.html>. - Дата доступа: 03.04.2014. - Загл. с экрана.
- Карлюкевіч, А. Ваўкавыскія зоркі / Алесь Карлюкевіч // Карлюкевіч, А. Радзімазнаўства. Мясціны. асобы : краязнаўчыя нарысы / Алесь Карлюкевіч. - Мінск, 2010. - С. 32-35.
- Кебіч, Л. Верш як песня / Людміла Кебіч // Перспектива. - 2014. - 5 февр. - С. 7.
- Кебіч, Л. Пачуцця не бывае замнога... / Людміла Кебіч // Гродзенская праўда. - 2013. - 19 верас. - С. 16: фото.
- Корбут, В. Дзве Тамары - Ваўкавыску / В. Корбут // Рэспубліка. - 2005. - 6 кастр. - С. 12.
- Кузнеченкова, Т. На творческом Олимпе / Татьяна Кузнеченкова // Гродзенская праўда. - 2014. - 15 студз. - С. 1, 2: фото.
- Мазур, Т. ...За права души – пакахаць і любіць [Электронны ресурс] / Т. Мазур // ЛитКритика.by : Белорусский литературный портал. - Режим доступа : <http://litkritika.by/categories/pisатели/poeziya/za-prava-dushy.html>. - Дата доступа : 09.04.2014. - Загл. с экрана.
- Мазур, Т. М. Лірыка [Электронны рэсурс] / Тамара Мазур. - Гродна, 2012. - 2 электронных аптычных дыска (CD-ROM). - (Беларусачка).
- Мазур, Т. М. Пакуль кахаю... : вершы / Тамара Мазур. - Мінск : Чатыры чвэрці, 2013 - 140, [1] с.

- Мазур, Т. Прад Богам : верш / Тамара Мазур // Целитель.- 2011. - № 7. - С. 37.
- Мостовская, Т. Литературные встречи / Татьяна Мостовская // Гродзенская праўда. - 2014. - 6 лют. - С. 3.
- Шатырёнок, И. Тамара Мазур - паэтэсса из Гродно [Электронный ресурс] / И. Шатырёнок // ЛитКритика.by: Беларусский литературный портал. - Режим доступа: <http://litkritika.by/categories/literatura/otzyivyi/tamara-mazur-poetessa-iz-grodno.html>. - Дата доступа: 10.04.2014. - Загл. с экрана.

“ІХ НАТХНЯЛА ГРОДНА”

(Матэрыял у дапамогу падрыхтоўцы гадзіны мастацтва, прысвечанай творчасці мастакоў, лёс якіх звязаны з Гродна)

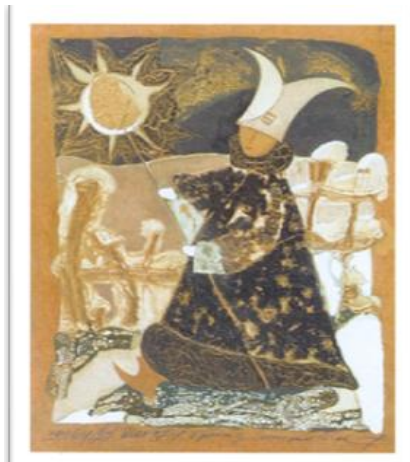
Янкоўскі Сцяпан Мікалаевіч нарадзіўся 1 мая 1957 г. у в. Дубна Гродзенскай вобласці. Скончыў Бабруйскае мастацкае ПТВ ў 1979 г., Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут, аддзяленне манументальна-дэкаратыўнага мастацтва - ў 1988 г. Вучыўся ў Г. Вашчанкі. Удзельнік рэспубліканскіх і замежных выстаў з 1986 г. Працуе ў манументальным і станковым жывапісе. Асноўныя творы: размалёўка «Песня» для Мінскага дзіцячага дома № 2; рэльеф «Юнацтва» для інтэрната і размалёўка «Гонар зямлі Гродзенскай» для кнігарні (абодва ў Гродне); палотны «Ноч на Івана Купалу», «Меланхолія», «Выпрабаванне вадою»; партрэты А. Міцкевіча, Ф. Багушэвіча, У. Галубка, К. Каліноўскага. Творы знаходзяцца ў Музеі гісторыі і рэлігіі ў Гродне. Член Беларускага саюза мастакоў з 1989 г. Дацэнт па спецыяльнасці “Мастацтва”.

Грыневіч Сяргей Аркадзевіч нарадзіўся 25 лютага 1960 г. ў

гарадскім пасёлку Краснасельскі Гродзенскай вобласці. Скончыў Беларускі тэатральна- мастацкі інстытут (1983). Вучыўся ў Г. Вашчакі. Удзельнік мастацкіх выставак з 1982 г. Працуе ў манументальным і станковым жывапісе. Асноўныя творы: размалёўкі «Ясны дзень», «Навальніца» у дзіцячым садку № 83 і «Слаўныя справы камсамола» ў ПТВ № 191 (усе ў Гродне); вітраж «Пакораны агонь» у фае завода газавай апаратуры (г. Навагрудак); жывапісныя карціны «Нацюрморт з Пегасам», «Абуджэнне», «Мадэль», «Жэст», «Гульня з ветрам», «Народзіны формы». Творы знаходзяцца ў галерэі «Брама» (г. Варшава,

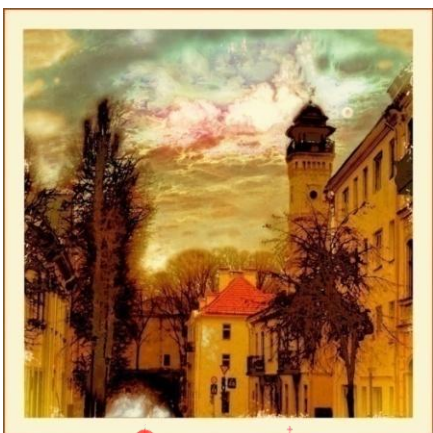
Польшча) і мастацкім цэнтры «Жыльбел» (г. Мінск), Літаратурным музеі М. Багдановіча (г. Гродна). Член Беларускага саюза мастакоў з 1988 г.

Шоба Валянціна Уладзіміраўна нарадзілася 12 красавіка 1964 у г. Мазыр Гомельскай вобласці. Скончыла Рэспубліканскую школу-інтэрнат па музыцы і выяўленчым мастацтве (1982), Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1989). Вучылася ў В. Шаранговіча, У. Савіча. Дыпломная праца – серыя ілюстрацый да рамана У. Караткевіча «Хрыстос прыязміўся ў Гародні». Удзельніца мастацкіх выставак з 1985 г. Працуе ў кніжнай графіцы (эстамп), а таксама ў акварэлі. Асноўныя творы: серыі лістоў “Зямля Беларусі”, «Пазбаўленыя існавання», «Даждзжы на шкле», «Адвечнае»; лісты «Аб чым мараць памёрлыя кветкі», «Нацюрморт з кавуном»; цыкл «Нацюрморт са сланечнікамі». Творы знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Гродзенскім гісторыка-археалагічным музеі, фондах Беларускага саюза мастакоў, Музеі сучаснага

выяўленчага мастацтва ў Мінску, фондах БСХ і Міністэрства культуры Беларусі. Член Беларускага саюза мастакоў з 1991 г.

Сільвановіч Аляксандр Мікалаевіч нарадзіўся 17 чэрвеня 1965 г. ў г. Гродна. Скончыў Беларускаю акадэмію мастацтваў ў 1992 г. Вучыўся ў Г. Вашчанкі. Удзельнік мастацкіх выставак з 1988 г. Працуе ў манументальна-дэкаратыўным мастацтве і станкавым жывапісе. Асноўныя творы: размалеўка “Музыка” ў школе-інтэрнаце г.п. Ражанка; вітраж “Ніка” у торговым доме “Неман”; размалеўка “Легенды і паданні Беларусі” у Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы (абодва ў Гродне); палотны «Анёл у блакітным», «Малітва», «Тайна сіняга», «Каўчэг», «Ахвярапрынашэнне», «Рэквіем». Член Беларускага саюза мастакоў з 1996 г. У 2000 г. – прэмія Гродзенскага аблвыканкама «За творчыя дасягненні ў вобласці культуры і мастацтва» у намінацыі «Лепшы мастак года». З 1992 г. года жыве і працуе ў Гродна. Працы знаходзяцца ў калекцыі Музея сучаснага мастацтва (г. Мінск), Полацкай мастацкай галерэі, у асабістых калекцыях Беларусі і замежжа.

Качан Уладзімір Уладзіміравіч нарадзіўся 14 лістапада 1958 г. ў г. Гродна. У 1987 г. скончыў Беларускаю Акадэмію мастацтваў, вучыўся на кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва. Уладзімір Качан працуе ў манументальным і станковым жывапісе, з 1987 г. жыве ў Гродна. Менавіта тут былі прадстаўлены яго першыя мастацкія выставы. Мастак Уладзімір Качан вельмі цікавіцца гістарычным мінулым Гарадзеншчыны. Больш дзясятка партрэтаў гістарычных асоб горада Гродна XII-XX ст. было напісана ім у рамках праекта “Мэрыя-2000”. Цыкл

портрэтаў гарадзенскіх губернатараў працы У. Качана знаходзіцца ў холах гарвыканкама. Асноўныя творы мастака Уладзіміра Качана: вітражы ў холе і сталовай Гродзенскай тытунёвай фабрыкі, у Нацыянальным банку Рэспублікі Беларусь; мазаіка і вітражы ў прафілакторыі аб'яднання

«Хімвалакно»; размалёўка і вітражы ў «Аграпрамбанку» (усе ў Гродне); размалёўка ў рэстаране «Эмка» ў г. Беластоку (Польшча); палотны «Праламленне хлеба ў Эмавусе», «Мадэль выратавання», «Сашэсце Святога Духа на апосталаў», «Давыд-Гарадоцкая мадонна», «Ганьба залатога цяльца», «Вялікая Гродзенская мысляформа». Творы знаходзяцца ў Гродзенскім гісторыка-археалагічным музеі, галерэі Саюза польскіх мастакоў, галерэі «Арсенал» (абедзве ў г. Беластоку, Польшча), галерэі «Польскае мастацтва» ў г. Познані (Польшча), галерэі «У майстра» (г. Гродна). У. Качан з'яўляецца лаўрэатам прэміі Леніскага камсамола Беларусі (1988 г.), з 1988 года - член «Беларускага саюза мастакоў», член Амерыканскай

портрэтнай Асацыяцыі (Portrait Society of America). Уладзімір Качан узнагароджаны граматамі і дыпламамі Беларускага Саюза мастакоў, Памятным знакам «2000-лецця хрысціянства», ганаровай граматай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Лаўрэат прэміі «За творчыя дасягненні ў вобласці культуры і мастацтва», у намінацыі «Лепшы мастак».

Ілына Вікторыя Арнольдаўна нарадзілася 18 снежня 1960 г. ў г. Гродна. Скончыла Мінскае мастацкае вучылішча (1981), Беларускае тэатральна-мастацкае інстытут (1988). Удзельніца мастацкіх выставак з 1989 г. Працуе ў станковым жывапісе пераважна ў жанры пейзажа. З 1991 года член Саюза мастакоў Беларусі. У мастацкіх выставах прымае ўдзел з 1986 года. Работы экспанаваліся на рэспубліканскіх і саюзных выставах, асабістыя выставы ў Гродна, Познані, Гданьску. Работы знаходзяцца ў асабістых калекцыях у Японіі, Аўстрыі, ЗША, Італіі, Германіі, Польшчы. Асноўныя творы: палотны «Ля Каложы», «Абажур», «Лета на вёсцы», «Мой горад», «Вандроўка пад дажджом», «Блакiтны горад», «У парку», «Восеньскі дворык», «Вернісаж у старым парку», «Дыялог»; цыкл пейзажаў «Вандроўкі па горадзе». Творы знаходзяцца ў галерэі «У майстра» (г. Гродна) і мастацкім цэнтры «Жыльбел» у Мінску. Член Беларускага саюза мастакоў з 1991 г.

ВИКТОРИНА “ЛИСТАЯ ГОРОДА СТРАНИЦЫ”

1. Врач-окулист, работавшый в т.ч. и в Гродно, издавший учебное пособие на русском, французском, немецком и польском языках под общим названием “Первая книга” под псевдонимом “Доктор Надеющийся”. Назовите имя врача. (*Людвиг Заменгоф*).

2. В 1959 году по решению ЮНЕСКО столетие со дня рождения Людвика Заменгофа отмечалось во всем мире. Улицы Заменгофа есть в Варшаве, Иерусалиме, Каннах, Тель-Авиве, Франкфурте-на-Майне, Гродно и других городах. Назовите самые необычные памятники Людвигу Заменгофу и их место расположения. (*Ответ: Бюст, установленный во дворе жилого дома на улице Дерibasовской в Одессе; в 2008 году виндсерфенгисты погрузили аналогичную скульптуру на дно Черного моря у мыса Атлеш в Крыму*).

3. Личный фотограф Огюста Родена, уроженец Гродно. Назовите имя этого человека, и имена выдающихся личностей, позировавших ему. (*Петр Шумов, фотографировал Льва Бакста, Марину Цветаеву, Константина Бальмонта, Владимира Маяковского, Сергея Прокофьева, Игоря Стравинского, Алексея Толстого, Надежду Тэффи, Сашу Черного, Илью Эренбурга и многих других*).

4. Эту уроженку Гродно современники называли «Паганини в женской одежде». Как ее звали? (*Теофилия Юзефович, юная (13 лет) талантливая скрипачка. Так ее назвали современники после блестящих концертов в Петербурге в 1841 году.*)

5. Гродненская земля дала жизнь многим талантливым ученым, политикам, деятелям культуры. Среди них – братья, в знак уважения и признания научных и педагогических заслуг которых, в гродненском костеле Франциска Ксаверия установлена памятная доска. Кто эти братья и за какие достижения заслужили установки памятной доски? (*Братья Врублевские: Витовт – профессор Высшей технической школы в Варшаве, Зигмунт – профессор физики Ягелонского университета, Эдвард – профессор химии Петербургского технологического института и Станислав – инженер-технолог, директор Центрального управления военной промышленности Польши*)

6. Музей этой писательницы, как и мемориальная доска на доме, где она проживала в Гродно, появились в 1989 году. Имя писательницы. (*Зофья Налковская. Музей расположен в ГрГУ им. Я. Купалы, мемориальная доска по адресу ул. Академическая, 15 (бывшая Кирховая)*).

7. Эта улица в начале XX века называлась Песковой, теперь носит имя еврейского поэта, который родился, жил и умер в нашем городе. В Гродно вышла вторая книга стихов поэта («Флейта пана»). Работал над переводами на идиш шедевров мировой поэзии – произведений Бодлера, По, Гейне, Гете, Пушкина, Лермонтова. Чье имя носит улица? (*имя Лейбы /Леана Найдуса*)

8. Современники называли его «человеком науки», друзья – «ходячей энциклопедией». Преподавал в классической гимназии историю и географию более 28 лет. Занимал должность библиотекаря фундаментальной библиотеки гимназии. Отдавал много времени общественным делам: был почетным членом Гродненского Софийского православного братства, членом Гродненского церковно-археологического комитета и педагогического общества. Был членом правления Гродненской городской публичной библиотеки. По свидетельству коллег, он на память знал номер и место книги, где она лежит на полке библиотеки. Автор монографии по истории Гродно. (*Евстафий Филаретович Орловский*).

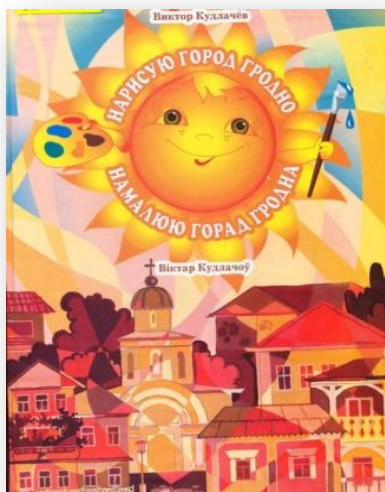
9. «Геркулес из Гродно», имя которого почти три десятилетия не сходило с афиш русских и зарубежных цирков. О его фантастической силе, номерах ходили легенды. Он удостоивался многих почестей, наград. Родился в Гродно. (*Яков /Якуба Чеховской*).

10. Лев Бакст - известный театральный художник, портретист, работавший в книжной графике, высокой моде. А какое направление деятельности выходца из Гродно всколыхнуло общественность в январе 2013 года и дало новый толчок «бакстомании»? (*художник рисовал эскизы для тканей по заказу американского промышленника Артура Селлинга*).

«НАРИСУЮ ГОРОД ГРОДНО»

(Сценарий встречи с автором книги
"Нарисую город Гродно" В.С. Кудлачевым)

На сцене - книга В.С. Кудлачева "Нарисую город Гродно" на задрапированном постаменте, и выставка картин учащихся ГУО «Детская художественная школа искусств г. Гродно», работы которых представлены на страницах книги В.С. Кудлачева. В центре – места для гостей.

Звучат позывные песни «О Гродно». На сцене двое чтецов – юноша и девушка. На фоне мелодии читают стихи В.С. Кудлачева из его книги «Нарисую город Гродно».

1 чтец:

Плыве ў цішы над Гроднам гул званоў.

З сівых вякоў ад першых курганоў.

Ад даўніх продкаў у памяці паклон.

Як песня часу, льецца гэты звон.

2 чтец:

Лясны алень высакародны з бліскучым крыжам між рагоў.

Даўнейшы герб сівога Гродна, адбітак памяці вякоў.

Гляджу з любоўю на аленя, яго нам нельга не любіць.

Прайшло тут многа пакаленняў, а ён, як некалі, бяжыць.

Ведущая: Добрый день, уважаемые гродненцы! Прозвучавшие стихотворные строки принадлежат перу поэта Виктора Кудлачёва и посвящаются нашему любимому городу Гродно. Городу, многовековая история которого запечатлена не только в поэзии, но и на почтовых открытках и фотографиях семейных альбомов, в кадрах кинохроники. Городу, который ласково принимает в свои объятия каждого, кто хочет с ним познакомиться, и не отпускает, пока не постоишь в молчаливом восхищении возле Каложы, не пройдешь тихими старыми улочками, не посмотришь с высоты Замковой горы на стремительный Неман!

В Гродно всегда рождались, жили и находили творческое вдохновение талантливые актеры и художники, писатели и поэты, беззаветно любившие наш город и посвятившие ему своё творчество.

Буквально на днях в культурной жизни города произошло знаменательное событие - в Гродненской типографии вышла в свет новая книга нашего земляка, поэта Виктора Семеновича Кудлачева «Нарисую город Гродно», адресованная юному читателю.

Сегодня в этом зале на презентацию нового издания собрались люди, которые принимали непосредственное участие в судьбе книги, все те, кто причастен к выходу в свет этого чудесного издания для гродненской детворы.

Во все времена в городе Гродно жили и творили люди, не похожие на других – поэты, чьи стихи окружают нас с самого раннего детства, с первых шагов. С первых слов. С ними мы идем в детский сад, в школу, вырастаем и читаем их опять уже своим детям, внукам. Стихи В.С. Кудлачева любимы гродненцами всех поколений - и пятилетними, и тридцатилетними, и пятидесятилетними.

Между тем, мы представляем новую книгу, которой в то же время исполнилось уже 10 лет. Ведь в основу этого издания легли произведения, вошедшие в маленький сборничек с таким же названием «Нарисую город Гродно», который был издан в 1993 году Гродненским областным отделением Белорусского фонда культуры. Сегодня эта небольшая книжечка есть в каждой городской библиотеке. Но, наверно, немногие знают, что этот сборник Отделом международного книгообмена Национальной Библиотеки Республики Беларусь был представлен в 10 крупнейших библиотеках мира, среди которых: Библиотека Конгресса США, Славянский отдел Британской библиотеки, Библиотека Народова в Варшаве, Библиотека Краковского университета.

И сейчас я хочу пригласить на сцену автора книги «Нарисую город Гродно» Виктора Семеновича Кудлачева.

[Выступление Кудлачева В.С.]

Ведущая: Многие творческие личности считают, будто Бог когда-нибудь обязательно спросит у каждого: «Что ты сделал со своим талантом?». Вы наверно обратили внимание на талантливые работы – городские пейзажи, так органично украсившие нашу сцену. Это не случайно. Когда вы познакомитесь поближе с изданием, то увидите, что весомую часть его объема занимают замечательные творческие работы учащихся Детской художественной школы искусств г. Гродно. 38 картин стали своеобразными иллюстрациями к стихам Виктора Кудлачева. Часть из них представлена сегодня вашему вниманию. Сегодня в этом зале присутствуют некоторые авторы работ, вошедших в книгу «Нарисую город Гродно». С полным правом их можно назвать соавторами новой книги. Я хочу пригласить их на сцену и предоставить слово директору Учреждения образования «Детская художественная школа г. Гродно» Ивану Дмитриевичу Грицкевичу.

[Выступление И.Д. Грицкевича].

Ведущая: Каждый юный художник получает сегодня в подарок от мэрии города Гродно новое издание.

Ведущая: Много лет тесное творческое содружество связывает Виктора Семеновича с Ириной Васильевной Фоменковой, которая являясь секретарем-переводчиком при В.С. Кудлачеве, сама успешно занимается творческой деятельностью. Она - член Гродненского отделения Союза писателей Беларуси. Ее произведения публикуются на страницах «Гродненской правды». Именно Ирина Васильевна является автором вступительной статьи к новой книге, которую мы сегодня представляем.

[Выступление И.В. Фоменковой]

Ведущая: Многие стихи В.С. Кудлачева обрели свое новое звучание в песнях. И сейчас прозвучат 2 песни на стихи В.С. Кудлачева: «О солнечном зайчике» и «Был мой дедушка солдатом», автор музыки – композитор Т. Чебаков. А исполнит их вокальная группа хора мальчиков СШ № 3 г. Гродно.

[Звучат песни в исполнении хора]

Ведущая: В начале презентации прозвучали стихи Виктора Семеновича на белорусском языке. Новая книга В.С. Кудлачева интересна еще и тем, что каждое стихотворение в ней опубликовано

на 2 языках: русском и белорусском. А перевел стихи Виктора Семеновича на белорусский язык также очень творческий человек, наш земляк Георгий Иванович Раик, который трудится на гродненской ТЭЦ-2. Ему слово.

[Выступление Г.И. Раика].

Ведущая: Как хорошо, что в наш жесткий, прагматичный, лишенный всякой сентиментальности век, существуют поэты! В нашем городе всегда жила, живет и будет жить поэзия, поэтому я хочу пригласить на эту сцену коллегу Виктора Семеновича по поэтическому цеху, председателя Гродненского отделения Союза писателей Республики Беларусь, гродненского поэта Юрку Голуба.

[Выступление Юрки Голуба].

Ведущая: Мы знаем Виктора Семеновича прежде всего как детского поэта. Вот и в новой книге автор в доступной форме знакомит маленьких гродненцев с достопримечательностями родного города. Автор призывает пройти тихими уютными улочками, заглянуть в маленькие дворики Старого города и посетить новые городские микрорайоны, чтобы увидеть там яркие краски, неповторимые судьбы, факты, события. И сейчас на этой сцене выступят те, кому адресована новая книга в первую очередь – юные гродненцы. Я приглашаю участников детского образцового музыкального театра «Гарадзенскі званочак» при Городском доме культуры. Художественный руководитель -....

[На сцене - участники образцового музыкального театра «Гарадзенскі званочак» исполняют литературный монтаж на стихи В.С. Кудлачева. После театра – выступление учащихся ГУО «Гродненская специальная общеобразовательная школа-интернат для слабовидящих детей»].

Ведущая: Прозвучавшая песня была написана на стихотворение В. Кудлачева «Нарисую город Гродно», которое открывает новую книгу и дало ей название. А исполнили ее Вова Шевцов и Дима Кузьмич, учащиеся школы-интерната для слабовидящих детей г. Гродно. Той самой школы, которую закончил и где много лет трудился Виктор Семенович.

Стихи и картины, как бы хороши они не были, так и останутся лежать в папке автора, если не смогут найти свою дорогу к читателю и зрителю. Вот и сегодня гродненцы не смогли бы получить в подарок к юбилею своего любимого города эту красивую добрую книгу, если бы не усилия наборщиков, редактора, дизайнера и многих других замечательных сотрудников гродненской типографии, благодаря которым за рекордно короткий срок – всего 2 месяца - получилась такая красочная книга. Я хочу пригласить на сцену человека, чья работа на первый взгляд незаметна, но без которого эта книга, наверно, не получилась такой, какая она есть. Слово - директору Гродненской областной укрупненной типографии ...

[Выступление директора типографии]

Ведущая: Книги обладают своей неповторимой аурой, которая притягивает к себе читателя. У книголюбов существует такое выражение: «Не мог оторваться от книги». Вот и новая книга В.С. Кудлачева притягивает к себе внимание с первой страницы, с обложки. Вы можете убедиться в этом сами – книга у вас в руках. Она пополнила городские и школьные библиотеки, детские сады. И поэтому сейчас я хочу пригласить к микрофону специалиста, который будет использовать новое издание в воспитательном процессе - завуча начальных классов СШ № 15 г. Гродно Марину Ивановну Кейко.

[Выступление Кейко М.И.]

Ведущая: С заключительным словом к вам хочет обратиться Виктор Семенович Кудлачев.

[Выступление В.С. Кудлачева]

Ведущая: В заключение я хочу выразить слова благодарности создателям книги от имени многочисленной читательской армии и пожелать ей доброго пути, благодарных внимательных читателей и долгой жизни.

"ХОЛОКОСТ В ГРОДНО"

(Сценарий вечера памяти жертв Холокоста)

1 ведущий:

Страшное слово – война. Прошло 65 лет со дня великой Победы над немецко-фашистскими захватчиками. Победа была завоевана дорогой ценой. Такой жестокой и кровопролитной войны, которую вынес наш народ, не знала мировая история. Война унесла более 20 миллионов жизней. На территории бывшего СССР, подвергшейся оккупации, фашистские захватчики истребили и замучили 6 миллионов мирных жителей.

2 ведущий:

Термин «расовая гигиена» был изобретен немецким ученым Плетцем для улучшения арийской расы. В нацистском мировоззрении высшую ступень занимала арийская (германская) раса, затем другие западноевропейские народы, потом славяне и негры, цыгане и евреи оказались «низшей расой». Принцип Холокоста – это тотальное уничтожение людей неарийской расы любой страны, где у власти оказывались нацисты.

1 ведущий:

Невиданного размаха Холокост достиг в годы второй мировой войны. Согласно плану «Ост» нацистами предусматривалось уничтожить 75% русских, белорусов, украинцев, оставшихся - превратить в рабов. Цыган и евреев ожидало полное уничтожение. На территории захваченной фашистами Западной и Восточной Европы создавались гетто – изолированная часть города для проживания евреев, ставшая для большинства из них «лагерями смерти». Нацисты уничтожили около 6 миллионов евреев.

[Звучит композиция И. Баха]

Холокост (Ирина Ломакина)

Холокост — это ад и смертельные муки,
Холокост — это ужас кромешных ночей,
Холокост — это страх перед вечной разлукой,
Холокост — это злые глаза палачей.

Холокост — это шесть миллионов казненных,
Ни за что, ни что взрослых и малышей.
Холокост — это горькие слезы плененных,
Холокост — это ужас в глазах у людей.

В чем виновны они? В чем же их преступленье?

И за что нужно было их всех убивать?

Что за злое, жестокое было стремленье,

Стариков и детей права жизни лишать?

Смертной тенью прошли, пережили мученье,
Эти шесть миллионов невинных людей,

И за ними стояло одно преступление,
Только в том, лишь, что каждый из них был еврей.

2 ведущий:

Гродно был одним из первых советских городов, который уже 22 июня 1941 г. принял на себя удар немецко-фашистских захватчиков. С первых минут войны город начала бомбить фашистская авиация, была разрушена центральная часть города, погибли мирные жители, значительные потери понесли советские войска, которые размещались в Гродно. Однако немецкий план «молниеносной войны» был сорван мужественным сопротивлением советских воинов. Но в связи с возникшей угрозой окружения и значительным перевесом сил противника наши войска вынуждены были отступить.

1 ведущий:

И уже 23 июня 1941 г. Гродно был занят немецкими войсками. В захваченном городе фашисты установили жесткий оккупационный режим. Была создана городская управа во главе с бургомистром и служба охраны порядка. В августе 1941 г. был создан округ «Белосток», куда входил и Гродно. Были переименованы улицы, так улица Э. Ожешки стала Гитлерштрассе, ул. Ленина – Кенигсбергской, а сам Гродно стал называться Гартэн. Трудоспособное население получало продуктовые карточки. Нормы были мизерными, медицинскую помощь в первую очередь получали военнослужащие, полицаи и фольксдойчы (немцы по происхождению), в результате чего в городе были тяжелые инфекционные заболевания. Был введен комендантский час. За любые нарушения (антифашистскую пропаганду, укрывание евреев, саботаж, диверсии) – смертная казнь.

Из докладной записки секретаря Белостокского подпольного обкома Самутина: «Положение городского населения еще хуже сельского. В городе Гродно с 1 мая прекращена выдача продовольствия рабочим и служащим даже по карточкам. Ранее производившаяся кое-как торговля сейчас закрыта. Условия работы исключительно тяжелые. Рабочий день длится 12 -15 часов. Рабочий получает в месяц от 25 до 45 марок, за которые ничего не может купить. Городское население живет тем, что на рынке и в деревнях променивает последние пожитки».

2 ведущий:

Немецкие оккупанты в первую очередь расправлялись с партийными активистами и представителями интеллигенции, но особенно жестокой была антисемитская компания. Все лица еврейской национальности от 16 до 60 лет обязаны были работать на немецкие власти без всякой оплаты. Им запрещено было ходить по тротуарам. Они могли перемещаться по правому боку проезжей части улицы и только по одному, на груди и спине должна была пришита шестиконечная звезда. В июле 1941 г. нацисты потребовали список наиболее авторитетных евреев и по нему расстреляли 80 человек.

Из воспоминаний Григория Хосида, узника гродненского гетто:

«23 июня, когда оккупанты вошли в Гродно, город горел. Возле моста через Неман находились еврейские кварталы, синагога. Они сгорели... Фашисты сразу начали с ограничений – к евреям

были применены «санкции». Нельзя было ходить на рынки, в парки, кинотеатры, театры. Перед немцами – снимать шапки. Евреям каждое утро являться на сборный пункт для работы.

Стояли, как рабы или невольники. Приходил, кто хотел, и брал работать. Не кормили и не платили. Когда утром выходили на работу, не знали, вернуться или нет. Задача была – найти кусок хлеба».

1 ведущий:

1 октября оккупационные власти объявили о создании для евреев двух гетто. Гетто №1 находилось в районе улиц Замковой и Советской. Гетто № 2 находилось в районе улиц проспект Космонавтов и ул. Антонова. Гетто были огорожены, вход охраняли гестаповцы, за самовольный выход грозил расстрел. 2 октября все евреи обязаны были переселиться в гетто. Фашисты согнали в 1-е гетто около 15 тыс. чел., во 2-е – около 10 тыс. чел.

Из воспоминаний Семена Липеца, узника гетто:

«2 ноября нам пришлось с семьей покинуть квартиру и переселиться в гетто № 1. Вокруг гетто накануне переселения евреев были сделаны заграждения из колючей проволоки, вход в гетто осуществлялся через ворота на Замковой улице, которые охраняли жандармы и гестаповцы. Для грузовых потоков были еще одни ворота со стороны улицы Виленской.

Хотя я был целый день на работе, многие страшные сцены проходили перед моими глазами. Я был свидетелем, как около двадцати человек без всякого повода были расстреляны, а их трупы не разрешали хоронить несколько дней. Среди расстрелянных был мой учитель... Однажды фашисты велели всем, кто не имеет работы, явиться на площадь около синагоги. Вышло около тысячи человек, а когда они собрались, гестаповцы начали по ним стрелять направо и налево».

2 ведущий:

Условия проживания в гетто были ужасными, на одного человека положено было 1 кв. м. жилой площади. Убийство евреев без всякой причины стало ежедневной забавой фашистов. Начальником гетто № 1 стал гестаповец Визэ, на его руках - кровь десятков тысяч жертв, вторым гетто распоряжался палач и убийца Стреблев.

Из воспоминаний Хаима Шапиро, узника гетто:

«Всех Шапиро согнали в один деревянный домик у забора. Жили они с мамой и младшим братиком в страшной тесноте: «Нам дали крылечко такое, закрытое. Нагнали столько, что лечь было негде, мама спала сидя. Из-за большого скопления народа в гетто № 1 нас потом переместили в гетто № 2. Это было уже в декабре 1941 года. Надели желтые звезды Давида спереди и сзади, ходили только по проезжей части. Плевали на нас, могли убить, если немец поймает. Мы были люди вне закона. Бывало, встанешь утром, идешь и смотришь – повешенные на балконах...»

1 ведущий:

В январе 1942 г. была создана подпольная антифашистская организация в гетто № 1. Подпольщики тайно слушали советское радио и распространяли написанные от руки или на пишущей машинке сводки Совинформбюро. Был найден способ нелегального выхода групп молодежи из гетто с целью присоединения к партизанам.

Из воспоминаний Семена Липеца:

«Когда в гетто было организовано сопротивление, наша калитка служила для связи с городом и внешним миром. Через нее ночью перевозились продукты, одежду, горючее и другое, что удавалось раздобыть для людей гетто. Я тоже перебрасывал иногда семье кое-что через забор. Возможно, так же ночью - я точно этого не знаю - через калитку выходили из гетто и люди. Конечно, риск был большой. За самовольный выход из гетто угрожали расстрел на месте или казнь через повешение. Я был свидетелем, как фашисты повесили двух мужчин и женщину за то, что они вышли из гетто. Перед тем, как умереть, женщина плюнула палачу в лицо».

2 ведущий:

Начиная с ноября 1942 г. гитлеровцы начали ликвидировать гетто, их узников отправляли в лагеря смерти. Для отправки людей не хватало транспорта, и нацисты создали пять транзитных лагерей, один из которых был размещен в Колбасино, другой - в бывшем лагере военнопленных в Лососно. Туда были доставлены около 30 тыс. узников гродненских гетто и гетто прилегающих к Гродно территорий. Чтобы усыпить бдительность людей, гитлеровцы обещали перевезти их на новое место жительства, где будут созданы нормальные условия. В середине декабря 1942 г. узников стали отправлять в лагеря смерти, а жителей нееврейской национальности предупредили, что за укрывание евреев – смертная казнь. Квалифицированных специалистов перевели в гетто № 1, а остальных (около 1600 человек) погрузили в товарные вагоны. Ни воды, ни еды в дорогу не давали.

Григорий Хосид воссоздает картины той страшной поры: *«Вывозить из Гродно стали, начиная с 1 ноября 1942 года, – ровно год спустя с момента организации гетто. Нам сказали, что мы едем в рабочие лагеря, на работу. С собой можно взять ограниченное количество вещей. Для обмана подчеркивали: зубная щетка, белье, пища на пару дней. Мы верили. Покидать город не хотелось, думали выжить. Оказалось потом: то, что нас ожидало – это лагеря и газовые камеры. Самый ближний из них – Трешлинка, от Гродно всего 150–160 километров».*

[Звучит инструментальная музыка]

Жёлтая звезда - не солнце в небе (Фридрих Золотковский)

Тут даже камни вслух кричат,
а в небе замолкают птицы!
И людям по ночам не спится,
когда войны той вспомнят Ад,
что был фашистскою рукою -
во имя дьявольских идей -

зажжён и здесь...
Кто иудей,
кто не согласен с силой злостью, -
растоптан был, расстрелян и сожжен...
Тут в сердце не смолкает стон.

1 ведущий:

В январе 1943 г. в Гродно стоял сильный мороз. Гитлеровцы спешили ликвидировать гетто в Гродно. 18 января основная масса жителей гетто была собрана во дворе синагоги, старых, больных и оказавших сопротивление расстреляли, несколько дней трупы лежали на улицах, хоронить их не разрешали. Тех кто мог передвигаться вывозили в газовые камеры Треблинки и Освенцима ещё на протяжении 4 последующих дней. В гетто осталось около 2500 человек, территория гетто была уменьшена на две трети.

Из воспоминаний бывшего узника гетто Жуковского:

«Во время немецко-фашистской оккупации, до 14 февраля 1943 г., я находился в гетто № 1 г. Гродно, и мне лично известны многие злодеяния начальника гестапо Эррелиса. Вот некоторые из них.

Во время очередной так называемой "акции" в гетто № 1, продолжавшейся с 18 по 22 января 1943 года, гестаповцы загрузили в вагоны на ст. Лососно и вывезли в лагерь смерти Освенцим около 10 тыс. человек. В эти дни палач Эррелис и его подручные расстреляли 100 человек. За время немецкой оккупации фашисты руками Эррелиса и его подручных истребили 33 тыс. мирных жителей г. Гродно, из них 28 тыс. евреев. По мере приближения линии фронта в 1944 году гестаповцы откапывали и сжигали трупы убитых. Так, во дворе гродненской тюрьмы этим путем были уничтожены тысячи трупов».

2 ведущий:

Последний транспорт из Колбасино был отправлен в Треблинку в феврале 1943 г. Он насчитывал 2,5 тыс. человек. По дороге многие пытались прыгнуть с поезда, но большинство было расстреляно гитлеровцами. О том как этот транспорт прибыл в Треблинку рассказали двое узников, которые чудом уцелели. Перед входом в газовые камеры фашисты потребовали всем раздеться, но гродненцы отказались выполнить это требование, многие кинулись с ножами на нацистов и были расстреляны, оставшихся в живых одетых загнали в газовые камеры. 12 марта 1943 г. фашисты объявили, что Гродно очищен от евреев. Из 29 тысяч гродненских евреев в живых остались только 200 человек. Всего около 44 тысяч евреев из окрестных местечек и Гродно были уничтожены или отправлены на смерть через промежуточный лагерь в Колбасино в лагерь смерти Освенцим, Треблинку и Майданек.

Из воспоминаний Семёна Липеца:

«Фашисты ликвидировали гродненские гетто, однако в гетто оставалось еще немало евреев, которые сумели укрыться. Поэтому была проведена еще одна акция. Ночью забрали всех. Набралось около тысячи человек и нас повели из синагоги. Я, пользуясь темнотой, бежал, и вернулся обратно в бывшее гетто. Там оказалось еще некоторое количество людей, сумевших опять хорошо спрятаться. Фашисты об этом знали, но, поскольку Гродно уже было объявлено

"юденсфрай" ("свободно от евреев"), делали вид, что нас не замечают. Целый месяц нас не трогали, но через месяц собрали и отправили в Белостокское гетто, затем в Белостокскую тюрьму. 13 мая 1944 г. из тюрьмы вывели 40 человек, меня в том числе. Посадили всех в машину и вывезли в лес, в окрестности Августова. Там стоял сарай, где мы и жили. Утром нас вывели на поляну, дали лопаты, приказали копать. Грунт не поддавался, мы копали с трудом, и вдруг увидели мертвых. Крюками нам велели доставать убитых людей и сжигать на кострах. Этой работой нам пришлось заниматься два месяца, кочуя с места на место. Копали мы также и около Гродно. Помню захоронение на "Собачьей горке", восточнее урочища "Секрет", а также большое захоронение в районе обувной фабрики».

1 ведущий:

В марте каждого года в Гродно проходит Неделя памяти жертв Холокоста. Проведение Недели памяти в этом году приурочено к трагическим событиям 67-летней давности: 12 марта 1943 года были уничтожены последние узники Гродненского гетто, гетто было ликвидировано.

2 ведущий:

12 марта 1992 года мемориальная доска была помещена на входе в гетто №1 в Гродно на улице Замковой. Это все, что осталось от ушедшей в небытие многотысячной еврейской общины довоенного Гродно. Память о жертвах Холокоста должна жить вечно, подрастающее поколение должно знать и помнить жуткую историю геноцида, чтобы она никогда не повторилась.

Из года в год мы отмечаем один из самых значимых праздников – День Победы. Сегодня этот праздник в своем большинстве отмечают люди, которые не могут иметь собственных воспоминаний о том военном времени, но осознают, что без победы в Великой Отечественной войне не было бы сегодняшней жизни и такого красивого города Гродно под мирным небом...

*Сценарий подготовлен коллективом
библиотеки-филиала № 4 ГГЦБС*

«Лёс - гонас у хоры гісторыі: знакамітыя постаці гарадзенскай мінуўшчыны»

(Сцэнарыі гадзіны гісторыі)

Да мерапрыемства афармляецца кніжная выстава "Яны праславілі родны край", прадстаўлены плакаты вядомых землякоў. У час мерапрыемства дэманструецца прэзентацыя "Іх імёны і справы засталіся".

1 вядучы.

Паважаныя сябры! Мы жывем у дзівосным беларускім горадзе Гродна, маем магчымасць кожны дзень крочыць па бруку яго вуліц, стаяць на велічных мурах Старога замка, задуменна глядзець на спрадвечную плынь Нёмана. Наш горад - сведка многіх падзей, якія адбыліся на яго тэрыторыі і ў наваколлі. А колькі таленавітых сыноў і дачок тут нарадзілася і аддавала сябе і сваю працу на ўмацаванне, упрыгожванне, працвітанне і праслаўленне свайго роднага горада.

Кожная плошча, кожная вуліца і раён Гродна маюць сваю гісторыю, якая часам цягнецца да старажытнасці. Таму мы лічым, што кожны жыхар горада павінен далучыцца да пазнання гродзенскай даўніны, кожны жыхар павінен ведаць пра людзей, звязаных лёсам з Гродна, тых, хто ўславіў сваім жыццём родны горад.

2 вядучы.

У айчыннай гісторыі было нямала яркіх, цікавых асоб, якія не скарыліся лёсу, смела крочылі ў свет невядомага, сталі палітычнымі дзеячамі, вучонымі, пісьменнікамі, ваеначальнікамі, рэфарматарамі. Біяграфіі гэтых людзей – імгненні вечнасці – абпальваюць душу сваім драматызмам, сваімі нечаканымі паваротамі, сваёй непаўторнасцю.

Адным з такіх сімвалаў Гродна, чалавекам-паданнем стаў Стэфан Баторый. Гродна так і называлі “горадам Стэфана Баторыя”.

1 вядучы

Стэфан Баторый.

Стэфан Баторый – кароль Польскі і Вялікі князь Літоўскі, Рускі і Жамойцкі. Гэта быў чалавек незвычайнага лёсу, імя і прозвішча якога гучала па-рознаму ў трох краінах, дзе ён панаваў. Каралём у Рэчы Паспалітай ён быў толькі 10 гадоў. Але за час свайго панавання ў Польшчы і Беларуска-Літоўскай дзяржаве, аб’яднаных тады ў Федэратыўную Рэч Паспалітую, ён праславіўся як паўкаводзец, дыпламат, рэфарматар і мецэнат навукі і культуры.

Стэфан Баторый - па-венгерску – Іштван Баторы, па-беларуску – Сцяпан Батура (1533-1586) – прадстаўнік старажытнага венгерскага магнацкага роду, урадженец Румыніі (г. Шамлію). Атрымаў адукацыю ў Вене і Падуі. Ведаў венгерскую, нямецкую, італьянскую, лацінскую мовы.

Упершыню Стэфан Баторый наведаў Гродна ў 1579 г. Ён прыбыў ў горад 3 лютага дзеля ўдзелу у пашыранай нарадзе Сената разам з прадстаўнікамі шляхты. Абмяркоўваўся далейшы ход Лівонскай вайны і фінансавы ўклад у яе Вялікага княства Літоўскага. Пасля той нарады Баторый зрабіў Гродна сваёй рэзідэнцыяй. Тут ён, пазбавіўшыся прыдворных уплываў, мог праводзіць самастойную палітыку, быў бліжэй да тэатра дзеянняў Лівонскай вайны і ў той жа час не надта аддаляўся ад сталіцы Рэчы Паспалітай – Кракава.

Горад быў размешчаны ў цэнтры вялізных пушчаў, дзе кароль мог уволю паляваць. Стэфану спадабаўся Стары замак на высокім маляўнічым абрыве Нёмана. Ён палюбіў Гродна і лічыў яго найлепшым горадам і для часавога жыхарства, і для вечнага адпачынку.

У 1579-1582 гг. Баторый не аднойчы збіраў у Гродне войска Рэчы Паспалітай, адсюль рушыў на пераможныя бітвы з рускім царом Іванам Грозным і здолеў перайначыць ход Лівонскай вайны. Шмат часу праводзіў Стэфан Баторый у Гродне пасля яе заканчэння. З гэтага часу каралеўская сядзіба над Нёманам ператварылася ў неафіцыйную сталіцу.

З прыбываннем Баторыя ў Гродне звязана змена архітэктурнага аблічча горада. Па яго ініцыятыве быў умацаваны Стары замак і перабудаваны каралеўскі палац. Замак стаў больш прыстасаваны для жыцця караля і яго двара, але і не перастаў быць магутным абарончым збудаваннем. Баторыю належыць ініцыятыва стварэння ў Гродне езуіцкага калегіума – буйной для таго часу навучальнай установы. Кароль абяцаў аддаць іезуітам Гродзенскія Фары – самы вялікі і прыгожы касцёл у ВКЛ. Восенню 1584 г. быў падрыхтаваны праект, закладзены падмуркі і пачалося будаўніцтва. Фарны касцёл быў збудаваны ў рэкордна кароткі тэрмін – за 2 гады і стаў галоўнай дамінантай у сілуэце горада. Пасля смерці Баторыя езуіты адмовіліся ад арганізацыі ў Гродне калегіума. Да гэтай ідэі яны вярнуліся ў XVII ст. Ні адзін з каралёў польскіх і вялікіх князёў Літоўскіх не надаваў столькі ўвагі развіццю і дабрабыту Гродна, як Баторый. Нездарма сучаснікі і нашчадкі называлі Гродна “горадам Баторыя”.

Раптоўная смерць караля ў Гродзенскім замку 12 снежня 1586 г. спыніла яго рэфарматарскія пачынанні і яго грандыёзныя планы. Усеагульнае ўяўленне пра Баторыя як пра чалавека, які мае жалезнае здароўе аказалася міфам. На самой справе ён усё сваё жыццё пакутаваў: з маладосці меў на нагэ незагойную гнойную рану, у спадчыну ад бацькі яму дастаўся яшчэ адзін дэфект – эпілепія. Але пра рэальны стан здароўя караля ведала толькі яго бліжайшае акружанне.

4 снежня 1586 г. кароль вярнуўся з палявання хворы, з ціскам у грудзях і прыступамі задышкі. Аднак 7 снежня, пагрэбаваўшы перасцярогай медыка, ізноў сеў на каня і паехаў у Фару Вітаўта на набажэнства. Наступныя дні яго арганізм змагаўся са смерцю. Баторый захоўваў надзею на выздараўленне, але хвароба аказалася мацнейшай. 12 снежня ў шостае гадзіне вечара яго не стала. Назаўтра паведамленне пра смерць караля разышлося па Гродне, гэта вестка хутка разнеслася па Рэчы Паспалітай, па Еўропе.

Завязалася спрэчка аб прычынах смерці Стэфана Баторыя. Прыдворных лекараў абвінавачвалі не толькі ў надбайным лячэнні, але нават у атручванні караля. Дзеля знаходжання ісціны 14 снежня цела нябожчыка анатаміравалі. Гэта было першае анатаміраванне на тэрыторыі Еўропы. Цела Баторыя паўтара гады спачывала ў Фары Вітаўта, дзе ён завяшчаў сябе пахаваць. Але потым, насуперак яго заповіту, было перазахавана ў Кракаве. 29 красавіка гродзенцы развіталіся з дастойным жыхаром і апекуном горада. У сумнай урачыстасці перазахавання астанкаў Баторыя ўдзельнічала вялікая колькасць польскіх і ліцьвінскіх сенатараў і ўраднікаў, высокае духавенства. Пасля набажэнства труну памясцілі на пахавальныя дрогі і працэсія рушыла праз мост на Нёмане на стары тракт, які вёў да Варшавы.

23 мая 1588 г. у Кракаве адбылося ўрачыстае перазахаванне.

Ёсць героі, слава якіх не змяняецца з гадамі. Іх імёны, нібы зоркі, з’яўляюць на небасхіле айчынай гісторыі. Адзін з такіх герояў сваёй эпохі – Антоній Тызенгаўз.

2 вядучы

Антоній Тызенгаўз.

У мностве старадаўніх вёсак, у кожным старажытным горадзе ёсць маўклівыя сведкі мінулага – руіны замкаў, старыя дамы, палацы. Старая Гародня ўсюды напоўнена наскрозь гісторыяй. Здаецца, тут можна пачуць гукі мінулых стагоддзяў: рыпанне колаў, гаворку майстроў, гукі музыкі. Шмат будынкаў старой Гародні нагадваюць аб слаўным пярэдыдзе Тызенгаўза. Нішто не маўчыць для таго, хто настроены слухаць.

Незвычайнае прозвішча Тызенгауз бярэ свой пачатак са старажытнага рыцарскага роду, які паходзіў са Швейцарыі і быў вядомы ўжо ў XII ст. Прадстаўнікі гэтага роду трапілі спачатку ў Лівонію, а ў XVIII ст. ўжо былі вядомы на Літве. У Ганны і Бенедыкта Тызенгаузаў было 8 дачок і тры сына. Малодшы з іх – Антоній Тызенгауз нарадзіўся ў 1733 г. у пасёлку Жалудок Лідскага павета (цяпер Шчучынскі р-ён). У віленскай школе езуітаў, дзе праходзіў навучанне малады граф, завязалася яго сяброўства з будучым каралём Рэчы Паспалітай Станіславам Панятоўскім. Абодва сябра працягвалі вучыцца пры двары князёў Чартарыйскіх. Малады Антоній у паводзінах быў нязграбны, ведаў толькі польскую і латынь, але вылучаўся розумам, энергіяй і большай сур’ёзнасцю, чым Панятоўскі. Пры двары Чартарыйскіх сябры марылі ператварыць радзіму ў квітнеючы край.

Дзякуючы сяброўству з каралём кар’ера Антонія Тызенгауза пачыналася бліскуча. Адно за адной ён атрымоўвае высокія пасады: канюшы літоўскі, праз год – надворны літоўскі і гродзенскі стараста. На каранацыйным сейме сам кароль уручае яму ордэн Святога Станіслава. Новы манарх прызначае Тызенгауза арэндатарам каралеўскіх эканомій, а таксама ўпраўляючым усіх каралеўскіх мануфактур.

Атрымаўшы пасады, гродзенскі стараста з уласцівым яму стараннем, заняўся справамі. Ён паабяцаў каралю павялічыць у тры разы даходы ад эканомій, зрабіўшы іх ўзорнымі гаспадаркамі, адрадіць старыя мануфактуры, узвесці новыя. Тызенгауз выношваў грандыёзныя планы: праз развіццё мануфактур, праз рэформы вывесці з эканамічнага заняпаду і культурнай адсталасці Рэч Паспалітую, і галоўнае, Беларусь і Літву.

А. Тызенгауз для ажыццяўлення новых планаў і рэформ угаварвае караля ўзяць у Галандыі пазыку ў дзевяць мільёнаў залатых пад заклад маёнткаў. Зачараваны ідэямі свайго сябра Станіслаў Аўгуст Панятоўскі згадзіўся і гродзенскі стараста пачынае будаваць. Старых вуліц яму не хапае, таму на свабодным месцы адводзіцца пляцоўка амаль у трэць існуючага горада. Новы раён атрымае найменне Гарадніца, ад ракі Гараднічанкі. Адрозу тут спланавалі адну – даўжынёй у паўтары вярсты, шырынёй у 15 м. – прамую вуліцу з гучнай назвай Раскоша. Сёння гэта вуліца Элізы Ажэшкі.

Па запрашэнню А. Тызенгауза ў Гародні працавалі архітэктары Мезер, Сака, прафесар батанікі і медыцыны Імануіл Жылібер, балейтмайстар Пецінецці і іншыя майстры з Францыі, Італіі, Германіі, Бельгіі, Швейцарыі. Будаваліся палацы, дамы, тэатр, батанічны сад “Швейцарская даліна”, тэатральная і музычная школа “Крывая афіцына”, медыцынская і будаўнічая школы, а таксама Станіслаўскі сядзібны дом, Аўгустоўскі палац, Новы замак. Батанічны сад Жылібера быў вядомы ў Еўропе. У ім налічвалася больш як паўтары тысячы рэдкіх раслін. Сучасны гарадскі парк Жылібера з векавымі ясенямі, ліпамі, клёнамі – гэта рэшткі колішняга батанічнага саду.

У тэатральнай школе замежныя актёры вывучалі дзяцей прыгонных сялян для тэатра. Аб высокім узроўні Гродзенскага тэатра сведчыць той факт, што пасля смерці Тызенгауза, яго тэатральная труппа стала асновай Варшаўскага балета, які атрымаў сусветную вядомасць.

З мэтай асветніцтва мясцовай шляхты, Тызенгауз выдае першае перыядычнае выданне ў Гародні і на Беларусі “Газету Гродзенскую”. Гародня стала трэцім горадам Рэчы Паспалітай, пасля Вільні і Варшавы, у якім выходзіў свой друкаваны орган.

За кароткі час Антоній Тызенгауз змог ажывіць ціхую Гародню, дабіцца ў ёй небывалых змяненняў. У горадзе шпаркімі тэмпамі развівалася навука, культура, мастацтва. Па ініцыятыве Тызенгауза былі заснаваны каралеўскія мануфактуры, іх выраб вызначаўся высокай тэхнікай і прыгажосцю. Усяго было створана 21 прадпрыемства. Буйна развівалася сельская гаспадарка і разводзіліся тонкарунныя авечкі, пародзістыя коні і каровы.

А далей усё стала развівацца амаль як сёння...

Існуе думка, што гродзенскія мануфактуры збанкрутавалі з-за таго, што іх прадукцыя не мела збыту. Але гэта не адзіная і не галоўная прычына трагедыі Тызенгауза. Пабудаваныя графам прадпрыемствы прыносілі мільённыя прыбыткі. Але, як не дзіўна, ў дзяржаўную казну трапляла каля трахсот тысяч злотых. Астатняя асядала ў бяздонных кішэнях вялізарнай арміі чыноўнікаў, якія карміліся вакол справы, распачатай прадпрымальным графам. Імкнучыся навесці парадак у сваёй клопатнай гаспадарцы, Тызенгауз разам звольніў усю гэтую зграю казнакратаў, якія цярпліва чакалі зручнага моманту, каб яму адпомсціць. Але зайздроснікі ва ўсім вінавацілі А. Тызенгауза. Была тэрмінова створана камісія, якая адхіліла Тызенгауза ад спраў. Ад суда графа выратавала толькі выступленне караля ў яго абарону на паседжанні сейма. Гародню граф пакідае як бядняк, пешшу і з кіем у руцэ.

У Варшаве Антоній Тызенгауз правёў апошнія свае гады, хварэў меланхоліяй, жыў ў поўнай адзіноце і нястачы. Памёр ён у пяцьдзесят два гады, зусім яшчэ не старым чалавекам.

Пахаваны Антоній Тызенгауз у вотчынным маёнтку Жалудок Шчучынскага раёна. Графіня Пшэгрэцкая Марыя, з роду Тызенгаузаў, у 1919 годзе паставіла помнік свайму продку. Гэта вялікі з зялёнага мармуру пастамент, на якім устаноўлена скульптура жанчыны ў смуткуючай позе, з пальмавай галінкай у руцэ. На помніку надпіс “Антоній Тызенгауз, стараста Гродзенскі і казначэй Вялікага Княства Літоўскага 1733-1785”.

Мары яго аб “квітнеючай Галандыі на Нёмане” так і не ажыццявіліся. “Эканамічны цуд” у Гародні не адбыўся. Чыноўнікі загубілі таленавітага чалавека і яго справу. Звычайная, па сённяшніх мерках, гісторыя. Але імя Тызенгауза ўвекавечана ў назве плошчы на Гарадніцы (старая частка плошчы Леніна). У Гродне існуе капэла Тызенгауза і галерэя “Тызенгауза”. Традыцыі культурнага жыцця працягваюцца.

Такім чынам, мы можам сцвярджаць, што Тызенгаўз шмат зрабіў для развіцця Гродна, стаў па сутнаці стваральнікам Гародні. І сёння ў гістарычным цэнтры горада мы сустракаем сляды яго дзейнасці, яна паўплывала на гарадскую архітэктурную і планіроўку, пакінула нам культурную спадчыну.

Ва ўсе часы беларуская зямля была надзіва жыццядайная і багатая на таленты, а лепшыя сыны яе годна выглядалі і ва ўсім свеце, дасягаючы нязменных поспехаў у розных галінах дзейнасці.

І сёння размова пойдзе пра жыццё і дзейнасць чалавека, якога мы ведаем кепска, або безпадстаўна забылі.

1 вядучы

Леў Бакст.

Бакст наш зямляк. Нарадзіўся Леў Самойлавіч 9 мая 1866 г. у Гродне і быў спачатку не Бакстам, а Розенбергам. Бакстам стаў пазней, узяўшы сабе дзедава прозвішча. Калі сям'я Розенбергаў пераехала ў сталіцу, Лёвушку рэдка можна было застаць у сям'і. Ён бавіў час у дзеда. Бацькі Лёвачкі былі неаб'якавымі да культуры. Асабліва маці любіла чытаць кнігі, захаплялася операй. Захапіўся тэатрам і Лёвачка. Праз некаторы час ён пачаў прыдумваць і ўласныя сюжэты. А яшчэ пачаў маляваць.

Гульні ў тэатр бацькі падтрымлівалі, а да малявання ставіліся аб'якава, асабліва бацька. Дайшло да таго, што ён увогуле пачаў забараняць Лёвачку гэта. Тады хлопец пачаў маляваць у тайне.

А калі сын выйшаў пераможцам конкурсу ў сваёй гімназіі, бацькі засталіся вельмі ім задаволеныя. Малюнкі таленавітага дзіцяці паказалі вядомаму скульптару Марку Антапольскім, які жыў у Парыжы. Малюнкі яму спадабаліся і ён парэкамендаваў, каб хлопчык атрымаў прафесійную адукацыю. Так, у 1883 г., скончыўшы гімназію, Бакст стаў вольным слухачом Расійскай Акадэміі мастацтваў. Як і іншыя студэнты шмат маляваў, але значнага поспеху не дасягнуў.

Трэба было выканаць кампазіцыю на тэму “Багародзіца, якая аплаквае Хрыста”. Бакст стараўся як мог, але безвынікова, журы нават не ўзяло яго работу для ўдзелу ў конкурсе. Гэта акалічнасць, а таксама тое, што памёр бацька і давалося дапамагаць маці гадаваць сяцёр, прымусіла Льва Самойлавіча пакінуць сцены Акадэміі.

На той час Бакст пакуль канчаткова не вызначыўся у якім жанры можа больш ярка раскрыць свой талент, дзе знойдзе прызначэнне. Браўся за многае. Паспрабаваў свае сілы ў бытавым жывапісе, марыў стаць жывапісцам. Але, разумеючы, што жывапісам не заробіць на жыццё, уладкаваўся ў рэдакцыю часопіса “Художник”. Але гэтая работа яму задавальненню не прыносіла. Нястача яшчэ доўга спадарожнічала яму, як і няўпэўненасць ва ўласных сілах. Але няўдачы Бакста не маглі зламаць.

У 1883 г. Бакст ізноў у Парыжы. Цяпер з выразна акрэсленай мэтай – тры гады займаецца ў студыях Жэрана і Жульена. Вучоба была прадоўжана ў фінскага мастака Адольфа Эдэльфельта. Ішоў час, а мастак заставаўся “незапатрабаваным” у Парыжы. У рэшце рэшт Бакст вярнуўся надоўга ў Пецярбург і яшчэ больш зблізіўся з тымі, з кім паспеў пасябраваць. Знайшоў і новых таварышаў: у гуртку самаадукацыі, які быў створаны Аляксандрам Белуа. Хутка гурток быў ператвораны ў мастацкае аб'яднанне “Мир искусства”. Леў Самойлавіч з'яўляўся старэйшым па ўзросту, меў прафесійную адукацыю, таму і карыстаўся аўтарытэтам. Бакст узначальваў мастацкі аддзел часопіса. Першы нумар “Мира искусства” пабачыў свет 10 лістапада 1898 г. Праца ў рэдакцыі садзейнічала далейшаму станаўленню Бакста, як арыгінальнага мастака. Ён не толькі афармляў часопіс, але і пісаў жывапісныя творы. Ён нават быў запрошаны балетмайстарам М. Фокіным для афармлення спектакля “Смерць маркізы”. Бакст як сцэнограф выступіў упершыню. Над спектаклем працаваў 2 гады. Прэм'ера адбылася ў 1902 г. ў Эрмітажым тэатры. Прайшла з поспехам, пазней спектакль быў перанесены на сцэну Марынскага тэатра, дзе ішоў з аншлагамі. Бакст пачынае афармляць спектаклі, ствараць дэкарацыі па п'есах Еўрыпіда “Іпаліт” і Сафокла “Эдып у калоне”.

2 вядучы

Бакст стаў адным з тых, хто пачаў ламаць старую балетную сістэму і рабіў гэта рашуча. Рэцэнзенты высока ацэньвалі сцэнаграфію Бакста. У 1906 г. Леў Самойлавіч пачаў выкладаць жывапіс і аказаўся дэмакратычным педагогам. Адным з вучняў Бакста быў цяпер сусветна вядомы Марк Шагал. У мастацкай школе Звягінцавай у Санкт-Пецярбургу Бакст працаваў 3 гады. Вынікам дзейнасці была выстаўка работ вучняў, арганізаваная ў 1910 г. у рэдакцыі часопіса “Апалон”. 1909 г. стаў годам першага рускага сезона ў Парыжы. Бакст вядучы дэкаратар “Рускіх сезонаў”, працягвае ствараць на сцэне яркае, непаўторнае відовішча. На працягу 1909-1914 гг. Бакст аформіў 12 спектаклей. Яго праца не прайшла незаўважанай. У 1914 г. Леў Самойлавіч быў удастоены высокай узнагародай – ордэнам Ганаровага легіёна.

А ў Расіі часцей успрымаўся звычайным яўрээем і паколькі існаваў закон аб аседласці, калі прыехаў у Пецярбург, яго прымусілі пакінуць сталіцу. Праўда, праз некаторы час усё ўладкавалася, абмежаванні аб знаходжанні Бакста ў буйных расійскіх гарадах былі зняты, але боль аб несправядлівасці застаўся на сэрцы незагойнай ранай. Згадваючы сваю высылку з Пецярбургу, ён з гораччу канстатаваў “Гэта быў сорам для краіны, якую я імкнуўся з усіх сіл праславіць ва ўсім свеце”. Пасля такога інцыдэнту, ён у Расію ніколі не прыезджаў. Другой Радзімай для яго стала Францыя. Бакст здолеў ухапіць той няўлоўны нерв Парыжа, які кіруе модай і яго ўплыў у сучасны момант адчуваецца ўсюды ў Парыжы – як у дамскіх сукенках, так і на карцінах-выстаўках.

Прадстаўнікі парызскіх дамоў мод, бываючы на спектаклях, аформленых Бакстам, не маглі не звярнуць увагі на касцюмы, выкананыя па яго эскізам. Таму і запрасілі Бакста да супрацоўніцтва. Леў Самойлавіч марыў у перспектыве стварыць уласную майстэрню бытавых і тэатральных касцюмаў. Да майстэрні аднак справа не дайшла. А эскізаў касцюмаў для парызскіх модніц ён зрабіў нямала.

Як мастак, дэкаратар Бакст апошні раз выступіў у спектаклі “Істар”. Сам напісаў і лібрэта. Прэм’ера прайшла ў “Гранд опера”. Крытыкай пастаноўка была ацэнена станоўча. Але сам Леў Самойлавіч і спектаклю і станоўчым водгукам належным чынам парадавацца не змог. Летам 1924 г. у час адной з рэпетыцый “Істра” у яго адбыўся нярвовы прыпадак. Бакста адвезлі ў бальніцу... З цягам часу здароўе не паляпшалася, спадзяванне на папраўку станаавілася менш і менш. Бакст у роспачы думаў, што апошнія задумкі так і застануцца незавершанымі. А хацелася выканаць дэкарацыі да пастаноўкі “Ідыёта” Фёдара Дастаеўскага ў тэатры Сары Бернар і папрацаваць над спектаклем “Шалёная маладосць” – ён быў запланаваны ў “Гранд опера”.

Не стала Льва Самойлавіча 27 снежня 1924 г. Памёр ад ацёка лёгкіх у Парыжы.

Бакста хавалі ў самы прыэдадзень Новага года. На могільках сабраліся сотні людзей – мастакі, тэарэтыкі і проста ўдзячныя глядачы. Некралогі, развітальныя артыкулы з’явіліся не толькі ў французскіх газетах і часопісах, але і выданнях Амерыкі, Еўропы. Адгукнуўся на гэтую смерць і перыядычны друк Савецкага Саюза. А ў лістападзе 1925 г. у Парыжы была арганізавана першая пасмяротная выстаўка твораў, на якой было прадстаўлена 325 работ. Пазней, у Парыжы з’явілася вуліца, якая носіць яго імя.

Дзякуючы Баксту, сцэнаграфія стала адным з важнейшых кампанентам балетнага спектакля. Урокі Бакста – тыя ўрокі, уздзеянне якіх можа адбывацца і не напрамую. У гэтым лёгка ўпэўніцца, пазнаёміўшыся з лепшымі спектаклямі і пастаўленымі Валянцінам Елізаравым. У іх таксама прысутнічае бакстаўскі прынцып сцэнаграфіі.

*Сцэнарыі падрыхтаваны калектывам
бібліятэкі-філіяла № 2 ГГЦБС*

Змест

Культурная сталіца Беларусі 2014 года горад Гродна	0
Прыкладная тэматыка мерапрыемстваў/ цыклаў мерапрыемстваў.....	1
Прыклады назваў кніжных выстаў.....	2
ГРОДНО – КУЛЬТУРНАЯ СТОЛИЦА. Верш Таццяны Сучковай.....	2
“ЕЎРАПЕЙСКИ ГОРАД НАД НЁМАНАМ”: выстава	3
Раздзел 1. “Падарожжа ў часе”	3
Раздзел 2. “Гродна – калыска талентаў”	5
Антоній Тызенгаўз	6
Леў Бакст.....	6
Эліза Ажэшка.....	7
Валерый Дзідзюля.....	8
“КАРАНІ ЎГЛЫБ ПУСКАЮ...” 8Матэрыялы аб творчасці гродзенскай паэтэсы Тамары Мазур	8
ВИКТОРИНА “ЛИСТАЯ ГОРОДА СТРАНИЦЫ”	12
«НАРИСУЮ ГОРОД ГРОДНО»:(Сценарий встречи с автором книги “Нарисую город Гродно” В.С. Кудлачевым).....	14
“ХОЛОКОСТ В ГРОДНО”:(Сценарий вечера памяти жертв Холокоста).....	17
Лёс - голас у хоры гісторыі: знакамітыя постаці гарадзенскай мінуўшчыны	22

Гродна – культурная сталіца Беларусі: метадычныя парады па арганізацыі мерапрыемстваў у рамках Рэспубліканскай культурна-асветніцкай акцыі “Гродна – культурная сталіца Беларусі 2014” / Гродзенская гарадская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма; аддзел бібліятэчнага маркетынгу ГЦБ імя А. Макаёнка; уклад. Баброва Н. Ю., Шыбут Т. А.; камп. набор Шыбут Т. А; рэд. Свірыда Н. Р. – Гродна, 2014. – 29 с.

Выданне адрасавана бібліятэкарарам, настаўнікам, усім, хто цікавіцца гісторыяй і культурай Гродна. Змяшчае сцэнарныя і метадычныя распрацоўкі ў дапамогу арганізацыі і правядзенню краязнаўчых мерапрыемстваў.